וְכן כוורת זו אֵינָהּ מְקַבֶּלֶת טוּמְאָה כל זמן שהיא בִּמְקוֹמָהּ, לפי שחיבורה לקרקע מבטל ממנה שם כלי, ודבר שבטל ממנו שם כלי אינו מקבל טומאה, וְכן הָרוֹדֶה דבש מִמֶּנָּה – מחלות הדבש שבכוורת בְּשַׁבָּת בשוגג, חַיָּיב חַטָּאת, כתולש מן הקרקע, שהרי תלש את הדבש ממקום גידולו. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים, שכוורת אף אחר חיבורה לקרקע אֵינָהּ בְּקַרְקַע, אלא ככלי, וְכיון שאינה בקרקע אֵין כּוֹתְבִין עָלֶיהָ פְּרוּזְבּוֹל, וְכן כיון שלא בטל ממנה שם כלי, הרי היא מְקַבֶּלֶת טוּמְאָה אפילו אם נמצאת בִּמְקוֹמָהּ המיוחד לה, כדין כלי, וְהָרוֹדֶה מִמֶּנָּה דבש בְּשַׁבָּת פָּטוּר, כיון שאינו תולש מן הקרקע. ונמצא מוכח ממשנה זו שהתוספתא שחילקה בצינור בין חקקו ולבסוף קבעו ולבסוף חקקו אינה כרבי אליעזר, שכן מבואר בדבריו כאן שאף כוורת שחקקה ולבסוף קבעה הרי היא בקרקע, אלא היא כרבנן הסוברים שאף אחר שחיברה לא בטל ממנה שם כלי.

דוחה הגמרא את הראיה מכוורת: מדברי רבי אליעזר האמורים בכוורת אין הוכחה שהוא סובר שתלוש ולבסוף חיברו הרי הוא כמחובר והתוספתא לעיל אינה כשיטתו, כיון דְּהָתָם – שם גבי כוורת מחלוקתם של רבי אליעזר וחכמים אינה על דין הכוורת, אלא על דין הדבש הנמצא בתוכה במקום גידולו, אף שהכוורת עצמה אינה מחוברת לקרקע, דִּדְאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר טַעְמָא – כפי שביאר רבי אלעזר בטעם הדבר, דְּאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, מַאי טַעְמָא דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר שמחשיב את הדבש למחובר, דִּכְתִיב (שמואל א׳ יד כז) גבי יהונתן שהלך עם מטהו 'וַיִּטְבֹּל אוֹתָהּ בְּיַעֲרַת הַדְּבָשׁ', וקשה מה ענין יער לדבש, אלא בהכרח קרא הכתוב לדבש ״יער״ כדי להשוות את דינם וללמד, מַה יַּעַר הַתּוֹלֵשׁ מִמֶּנּוּ בְּשַׁבָּת בשוגג חַיָּיב חַטָּאת משום מלאכת קוצר, אַף דְּבַשׁ הָרוֹדֶה מִמֶּנּוּ בְּשַׁבָּת בשוגג חַיָּיב חַטָּאת, והיינו, שהדבש עצמו נחשב למחובר במקום גידולו, אפילו אם הכוורת עצמה אינה מחוברת לקרקע. ומעתה אין להוכיח מכאן שהתוספתא במקואות אינה כרבי אליעזר בכוורת, ויתכן שאף רבי אליעזר מודה שצינור שחקקו ולבסוף קבעו לא בטל ממנו שם כלי, ופוסל את המקוה.

הגמרא מביאה שראיית המקשן שרבי אליעזר ורבנן אינם סוברים כהתוספתא היא ממקום אחר: אֶלָּא המקשן למד מדברי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר דְּנשנו לגבי דַּף של נחתומים שאינו סובר כהתוספתא. דְּתָנַן בכלים (פט״ו מ״ב), דַּף שֶׁל נַחְתּוֹמִין – מדף שעליו מניחים הנחתומים את כברותיהם למכור, ואין לו בית קיבול, שֶׁקִּבָּעוֹ [–חיברו] בַּכּוֹתֶל, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מְטַהֵר, כיון שכל המחובר לקרקע דינו בקרקע, וַחֲכָמִים מְטַמְּאִין, שאף אחר שקבעו אינו בטל לקרקע, ומקבל טומאה. וממה שלא חילקה המשנה בין תיקן והחליק את המדף ואחר כך קבעו לבין קבעו ואחר כך תיקנו, מוכח שלדעת רבי אליעזר בשני האופנים המדף טהור כיון שמחובר לקרקע, ולדעת רבנן המדף טמא בשניהם כיון שאין החיבור לקרקע מבטל ממנו שם כלי. ואם כן התוספתא לעיל שחילקה בין קבע את הצינור ולבסוף חקקו לבין חקק את הצינור ולבסוף קבעו מַנִּי – כשיטת מי נשנית, אִי כְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר, אם כן היה לה להכשיר את המקוה אֲפִילּוּ אם חָקַקוֹ לצינור וּלְבַסּוֹף קְבָעוֹ, כיון שהוא מחובר לקרקע, כשם שמטהר רבי אליעזר בדף של נחתומים אף בתיקנו ולבסוף קבעו בכותל, וְאִי כְּרַבָּנָן, היה לה לפסול את המקוה אֲפִילּוּ אם קְבָעוֹ לצינור וּלְבַסּוֹף חָקְקוֹ נַמִּי, כשם שטימאו חכמים בדף של נחתומים אף אם קבעו ולבסוף תיקנו, מאחר ולא בטל ממנו תורת כלי. ונמצא מוכח ממשנה זו שרבי אליעזר ורבנן אינם סוברים כהתוספתא במקואות.

דוחה הגמרא: לְעוֹלָם אפשר ליישב שהתוספתא כדעת רַבִּי אֱלִיעֶזֶר הִיא, ולדעתו צינור שחקקו ולבסוף קבעו אינו בטל לקרקע ולא בטל ממנו שם כלי שהיה עליו קודם שקבעו, ופוסל את המקוה. וּמִמה שטיהר רבי אליעזר בדף אף אם תיקנו ולבסוף חיברו לכותל אין ראיה, משום דְּשַׁאנִי פַּשּׁוּטֵי כְּלֵי עֵץ – שונה דינם של כלי עץ שאין להם בית קבול בכך דְּקבלת טוּמְאָה שלהם קודם שחוברו לכותל אינה אלא מִדְּרַבָּנָן, ומאחר והטומאה במדף עץ שאין לו בית קיבול עוד בהיותו תלוש אינה אלא מדרבנן, מיקל רבי אליעזר ומטהרו לגמרי לאחר שנתחבר לכותל. מה שאין כן לגבי מים שאובים הפוסלים את המקוה מן התורה, מודה רבי אליעזר שצינור שחקקו לא בטל ממנו תורת כלי גם לאחר שקבעו בקרקע. מקשה הגמרא על יישוב זה: מִכְּלַל – מתוך יישוב זה שרק גבי דף שדין טומאתו מדרבנן היקל רבי אליעזר, משמע דְּשָׁאִיבָה דְּאוֹרַיְיתָא – שבאופן זה של צינור המוליך מים שאובים למקוה הרי המקוה נפסל מן התורה, ולכך החמיר בו רבי אליעזר,

---

אגרות קודש

ב״ה, ערחה״פ, ה׳תשכ״ב

ברוקלין, נ. י.

הרה״צ והרה״ח אי״א נו״נ בנש״ק גזע תרשישים וכו׳

מוהר״ר מרדכי שלמה שליט״א נשיא אגודת האדמו״רים

שלום וברכה!

בנועם הנני לאשר קבלת המברק ות״ח ת״ח בעד האיחולים והברכות ליום ההולדת.

וכל המברך יתברך וכמ״ש ואברכה מברכיך, ובתוספתו של הקב״ה שהיא מרובה על העיקר.

ועייג״כ ד״ה אריב״ל (בתחלת ספר המאמרים - תרכ״ט אשר לכ״ק אדמו״ר מוהר״ש).

ולקראת חג המצות, זמן חירותנו, הבא עלינו ועל כל ישראל לטובה, הנני בזה להביע ברכתי לחג כשר ושמח ולחירות אמתית, חירות מדאגות בגשם ומדאגות ברוח - מכל דבר המעכב עבודת ה׳ בשמחה ובטוב לבב.

ולהמשיך מחירות ושמחה זו בימי כל השנה כולה.

ובפרט שעבודת השם, כמצווה עלינו בתורתנו תורת חיים, הרי היא בכל עניני האדם ובמשך כל היום וכל הלילה, וכמו שנאמר בכל דרכיך דעהו.

בהוקרה בכבוד ובברכת החג.

וְהָא קַיְימָא לָן שמים שאובין שנפלו למקוה קיים שכבר היו בו מי גשמים, לא פסלוהו אלא מִדְּרַבָּנַן, וכיון שגם בתוספתא לעיל משמע שמדובר בצינור שקבועוהו להוליך מים למקוה קיים, ואין המים שנשאבו בצינור פוסלין אותו אלא מדרבנן, אם כן מדוע לדעת רבי אליעזר החמירו לפסול בצינור זה כשחקקו ולבסוף קבעו.

מוסיפה הגמרא להקשות על יישוב זה שרק בדף היקל רבי אליעזר משום שפשוטי כלי עץ אינם מקבלים טומאה אלא מדרבנן: וְעוֹד, אפילו אם נתרץ את הקושיא הראשונה, ונפרש שאף שמים שאובין אינם פוסלים אלא מדרבנן מכל מקום חכמים החמירו בפסול מים שאובין כאיסור תורה, עדיין יקשה היאך יישבה הגמרא שטעמו של רבי אליעזר שהיקל בדף הוא משום שפשוטי כלי עץ טומאתן אינה אלא מדרבנן, ולכן טיהר רבי אליעזר אפילו בתיקנו ולבסוף קבעו בכותל, הָאָמַר רַבִּי יוֹסֵי בֶּן רַבִּי חֲנִינָא, שלא נחלקו בדף של עץ, כיון שפשוטי כלי עץ אינם מקבלים טומאה כלל, אלא בְּדַף שֶׁל מַתֶּכֶת נאמרה מַחֲלוֹקֶת רבי אליעזר וחכמים, וכיון שפשוטי כלי מתכת שאין להם בית קיבול מקבלים טומאה מן התורה, ואף על פי כן טיהרו רבי אליעזר אחר שחיברו לכותל אף אם תיקנו קודם לכן, נמצא שהתוספתא לעיל בצינור שחקקו ולבסוף קבעו שפוסל אינה כשיטתו, שהרי לדבריו אף בדבר שדינו מן התורה אין חילוק בין חקקו ולבסוף קבעו לקבעו ולבסוף חקקו, שבשניהם בטל ממנו שם כלי אחר חיבורו לקרקע, ואילו בתוספתא מבואר שאם בתחילה חקקו, אף לאחר חיבורו לכותל לא בטל ממנו שם כלי, ואם כן היאך העמידו את התוספתא כרבי אליעזר.

מחמת קושיות אלו חוזרת בה הגמרא, שאכן אי אפשר ליישב את התוספתא כדעת רבי אליעזר, ומיישבת הגמרא את התוספתא כדעת רבנן המטמאים בדף של נחתומין. מיישבת הגמרא: לְעוֹלָם התוספתא כְּרַבָּנַן הִיא, ואף שלדעתם דף נחשב ככלי ומקבל טומאה בין אם תיקנו ולבסוף חיברו ובין אם חיברו ולבסוף תיקנו, מכל מקום גבי צינור מודים רבנן שאם קבעו ולבסוף חקקו אינו נחשב ככלי לפסול את המים שבו משום שאובין, וְשַׁאנִי שְׁאִיבָה דְּרַבָּנַן משום שפסול מים שאובים הבאים מהצינור למקוה קיים אינו אלא מדרבנן, ולכך הקילו שאינו פוסל אם קבעו ולבסוף חקקו. מה שאין כן בדף של נחתומים העשוי מתכת שטומאתו מן התורה, הרי הוא טמא אף אם קבעו ולבסוף תיקנו, כיון שכל המחובר לקרקע אינו כקרקע.

שואלת הגמרא: אִי הָכִי – אם אכן לדעת רבנן מעיקר הדין אין חילוק בין קבעו ולבסוף חקקו או חקקו ולבסוף קבעו, כאשר הקילו רבנן בצינור משום שפסול מים שאובים מדרבנן, מדוע הקילו רק באופן שקבעו ולבסוף חקקו, אֲפִילּוּ באופן שֶׁחָקְקוּ וּלְבַסּוֹף קָבָעוּ נָמֵי – גם היה להם להקל שלא יפסול את המקוה. משיבה הגמרא: שַׁאנִי הָתָם – שונה דינו של צינור שחקקו ולבסוף קבעו במה דְּאִיכָּא תּוֹרַת כְּלִי עָלָיו בָּהֶלּוֹשׁ, ואם היו מקילים אף באופן זה שאחר שקבעו יבטל שם כלי ממנו, היתה בטלה גזירת חכמים שפסלו מים שאובין.

מאחר והובא לעיל (סה:) מחלוקת רבי אליעזר ורבנן בדין תלוש ולבסוף חיברו אם הרי הוא כמחובר לענין מכירת בית, הגמרא מוסיפה לעסוק בנידון זה לענין הכשר זרעים לקבלת טומאה. והיינו, שנאמר בתורה (ויקרא יא לד) 'מִכֹּל הָאֹכֶל אֲשֶׁר יֵאָכֵל אֲשֶׁר יָבוֹא עָלָיו מַיִם יִטְמָא', ודרשו מכך (חולין לו.) אוכל הבא במים הוכשר לקבל טומאה ושלא בא במים לא הוכשר. הכשר זה אינו אלא בשני תנאים: א. שהמשקין ינתנו על האוכל ברצון הבעלים. ואם תחילת ירידתן היתה ברצון, אף על פי שבשעה שירדו על האוכל עצמו לא היה ברצון, הרי הם מכשירין את האוכל לקבלת טומאה, כמבואר במכשירין (פ"א מ"א). ב. שירדו המים לצורך דבר התלוש ולא לצורך דבר המחובר לקרקע, כמבואר בחולין (סז:).

מסתפקת הגמרא: בָּעֵי רַב יוֹסֵף, מַי גְּשָׁמִים שֶׁבשעת ירידתם חָשַׁב עֲלֵיהֶם הבעלים לְהָרִיחַ בהם אֶת הָאִיצְטְרוֹבְלִין – עיגול של עץ המחובר לקרקע שעליו מניחים את אבני הריחיים, מַהוּ לְזַרְעִים – האם יש בכוחם של אותם מים להכשיר זרעים לקבלת טומאה אם נפלו עליהם. ועל אף שנפילת המים על הזרעים היתה שלא ברצון הבעלים, מכל מקום כיון שבעת נפילתם היה רצון הבעלים להשתמש בהם לצורך הדחת האיצטרובלין, הרי זה משקה שתחילת נפילתו לרצון שאף שאין סופו לרצון הרי הוא מכשיר. אמנם זהו דווקא אם האיצטרוביל נחשב לדבר תלוש, אבל אם נחשב למחובר אין בכוחם של אותם מים להכשיר את הזרעים. ומעתה יש להסתפק באיצטרוביל שהיה תלוש ולבסוף חיברוהו לקרקע האם עדיין נחשב הוא לתלוש והמים שירדו לצורך הדחתו מכשירין את הזרעים, או שנחשב למחובר ואין מים שירדו לצורך הדחת דבר מחובר מכשירין את הזרעים.

הגמרא מבארת לשיטת מי יש מקום להסתפק בכך, ומהם צדדי הספק: אַלִּיבָּא [–לשיטתו] דְּרַבִּי אֶלְעָזָר דְּאָמַר בברייתא לעיל (סה:) שמכתשת שנחקקה ולאחר מכן נקבעה כלולה במכירת הבית, לפי שכָּל דבר הַמְחוּבָּר לַקַּרְקַע חַיְּרֵי הוּא כְּקַרְקַע, לֹא תֵּיבָּעֵי לָךְ – אין לך להסתפק בכך, שכן לא רק איצטרוביל שהוא דומה לקרקע יותר ממכתשת קבועה ודאי נחשב לקרקע, אלא אפילו במכתשת קבועה שהחשיבוה רבנן כתלושה חלק עליהם רבי אליעזר והחשיבה כקרקע, ולשיטתו ודאי שאין המשקין לצרכם מכשירין את הזרעים, כִּי תֵּיבָּעֵי לָךְ – אלא יש לך להסתפק רק אַלִּיבָּא דְּרַבָּנַן דְּחולקים בברייתא לעיל (שם) על רבי אליעזר וְאָמְרִי שמכתשת שנחקקה ולאחר מכן נקבעה אֵינוֹ כְּקַרְקַע ואינה כלולה במכירת הבית, מַאי – מה דין האיצטרוביל לענין הכשר קבלת טומאה, האם נחשב למחובר לקרקע או לא. האם נאמר שסברת רבנן שמכתשת קבועה אינה כלולה במכירת הבית, משום שכל דבר תלוש אף לאחר שחיברו לקרקע אינו כקרקע, והוא הדין לענין הכשר זרעים לקבלת טומאה יש לדונו כדבר תלוש, ולא רק במכתשת הדין כן שאם חישב להדיחה הרי המים מכשירין, אלא אף באיצטרובלין שהוא נמכר עם הבית אם חישב להדיחו הרי המים מכשירין. או אפשר, שהטעם שלדעת רבנן מכתשת קבועה אינה כלולה במכירת הבית אינו משום שנחשבת כתלושה, אלא משום שכל מוכר בעין רעה מוכר, וסברא זו שייכת רק לדיני מכירה, אבל לגבי הכשר לטומאה סוברים רבנן כרבי אליעזר שכל המחובר לקרקע דינו כקרקע, ואין מחשבת המשקין לצרכם מכשירה אוכלין לקבלת טומאה. תֵּיקוּ – יעמוד נידון זה בספק, שלא נפשט.

הגמרא מוסיפה לעסוק בדין תלוש ולבסוף חיברו לענין 'עישור נכסים'. והיינו, שעל אף שבת אינה יורשת את אביה במקום שיש בן, מכל מקום תיקנו חכמים שתיטול מן הנכסים שנפלו מאביה בירושה לבניו 'עישור נכסים', כלומר עשירית מן הנכסים לצורך נישואיה, כמבואר בכתובות (פח.), ואינה גובה אותם אלא מן הקרקעות.

מביאה הגמרא: מעשה באשה אחת שהיה לה זכות ליטול 'עישור נכסים', ובאה לרב נחמיה ובקשה שישלח לרבה בר רב הונא שישתדל בדינה, כיון שאותם נכסים היו במקומו של רבה בר רב הונא, שָׁלַח לֵיהּ רַב נְחֶמְיָה בְּרֵיהּ דְּרַב יוֹסֵף לְרַבָּה בְּרֵיהּ דְּרַב הוּנָא זוּטֵי לְנַהַרְדְּעָא, כִּי אָתְיָא הַדְּ אִיתָתָא לְקַמָּךְ – כשתבוא אשה זו לפניך,

---

עיקר התענוג הוא בעבודה דאתכפיא דווקא, כי להיותה באופן של מלחמה כו', מודגש בה מעלת העבודה בכוח עצמו.

ממאמר שבת פרשת ויקרא, ה'תשכ"ח